

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KREITI YA 12

SEPEDI LELEMETLALELETŠO LA PELE (FAL)

LEPHEPHE LA PELE (P1)

DIBATSELA 2021

TLHAHLO YA GO SWAYA

MEPUTSO: 80

Palomoka ya matlakala a tlhahlo ya go swaya ke 8.

KAROLO YA A: TEKATLHAOLOGANYO**POTŠIŠO YA 1****Tlhahlo ya go swaya tekatlhaologanyo**

- Ka lebaka la gore šedi e letše go kwešišo, dikarabo tša mopeleto wo o fošagetšego le tša diphošo tša polelo di amogelwe, ntle le ge diphošwana tšeo di fetošā tlhalošo goba kwešišo. (Le ge go le bjalo, diphošo di swanetše go laetšwa).
- Hlokomologa mantšu a molekwa ao a šomišitšego go tšwa malemeng a šele, gomme o se mo fokoletše meputso ge e le gore karabo e sa na le mohlodi. Le ge go le bjalo, lentšu leo le tšwago malemeng a šele gomme le šomišitšwe sengwalweng, ebile le nyakega karabong, le amogelwe.
- Go dipotšišo tša boikgopolelo go se abje moputso go karabo ya EE/AOWA le KE A DUMELA/GA KE DUMELE. Lebaka goba ntlha ya go fahlela karabo ke yona e fiwago moputso.
- Ga go moputso wo o abjago go NNETE/MAAKA goba NTLHA/KGOPOLO. Lebaka goba ntlha ya go fahlela ke yona e hlokomelwago.
- Ge molekwa a ngwadile lefoko ka moka go karabo ya go nyaka lentšu le tee, aba moputso ge fela lentšu leo le thaletšwe.
- Ge karabo e nyaka dintlha tše pedi goba tše tharo gomme molekwa a file tše ntši, swaya tše pedi/tharo tša mathomo fela.
- Amogela polelo ya dimmotwana tša go fapana.
- Go dipotšišo tša go kgetha karabo ya maleba, amogela tlhaka yeo e sepelelanago le karabo ya nnete LE/GOBA karabo ya go ngwalwa ka botlalo.

- 1.1.1 "Ditlhotlo." (1)
- 1.1.2
- Kgotlelelo.
 - Maikemišetšo.
- (2)
- 1.1.3
- Go hloka tšhelete.
 - Go hloka mošomo.
- (2)
- 1.1.4 O be a thabišitšwe ke ge a šegofadišwe ka ngwana wa mosetsana ka morago ga go belega bašemane fela. (1)
- 1.1.5
- Go topa tša fase e le ruri.
 - Go ja nta ba šeba ka legae.
- (2)
- 1.1.6
- Mmagwe o be a hwetša mphiwafela wa bolwetši.
 - Bana babo ba be ba hwetša matogwana kua le kua.
- (2)
- 1.1.7
- Sekolo sa praebete ke sekolo seo motho a ithomelago sona a rwala maikarabelo mola sekolo sa mmušo e le seo se laolwago le go hlokomelwa ke Kgoro ya Thuto.
 - Sekolo sa praebete se lefiša baithuti dithuto mola sekolo sa mmušo se lefela baithuti dithuto.
- (E TEE fela.) (2)

- 1.1.8
- Go akanywa gore batswadi ba ikgona.
 - Kgoro ya Thuto ga e na taolo dikolong tša mohuta wo. (2)
- 1.1.9
- Go bala ka thata.
 - Go dira mešomo ya sekolo.
 - Go kgotlelela dithutong. (TŠE PEDI fela.) (2)
- 1.1.10
- A ka ba le kgatelelo ya monagano.
 - A ka ineela go diokobatši.
 - A ka thoma go utswa.
 - A ka rekiša mmele. (TŠE PEDI fela.) (2)
- 1.1.11
- A ka ithaopa go thuša mafelong a mošomo wo a ithutetšego wona.
 - A ka tsenela di*learnership*.
 - A ka ithomela kgwebopotlana. (TŠE PEDI fela.) (2)
- 1.1.12
- Dikarabo tša maleba tša barutwana di tla amogelwa.
Lethabo.
- Ka ge a ile a feleletša a atlegile bophelong.
Manyami.
 - Ka ge a ile a šoma mošomo wo a sego a ithutela wona. (E TEE fela.) (2)
- 1.1.13
- Le ge o le modiidi o ka kgona go ya sekolong wa rutega.
 - Modiidi ge a na le maikemišetšo le phišegelo, o a rutega. (2)
- 1.2
- 1.2.1
- La letsogo la ngele le bolela gore baotledi ba difatanaga ba se eme fao.
 - La letsogo la go ja le bolela gore baotledi ba difatanaga ba se phake difatanaga fao. (2)
- 1.2.2
- C/Diphoofolo. (1)
- 1.2.3
- Go ka agwa magora a magolo a go tia/ ba ka kampela. (1)
- 1.2.4
- Ba ka tšhuma mabone a temošo.
 - Ba ka otlela ka go iketla.
 - Ba ka otlela ka go se fetane ka go felelana dipelo.
 - Ba se dire lešata.
 - Ba ka emela kgojana. (TŠE PEDI fela.) (2)

PALOMOKA YA KAROLO YA A: 30

KAROLO YA B: KAKARETŠO

POTŠIŠO YA 2

Mokgwa wa go swaya kakaretšo:

Ge go swaiwa go tla hlokomelwa dintlha tše bohlokwa gomme gwa tlogelwa tša go hloka mohola.

Kakaretšo e swanetše go swaiwa ka mokgwa wo o latelago:

Tlhahlo ya go swaya kakaretšo.

- **Kabo ya meputso**
 - Dintlha = 7
 - Polelo = 3
 - Palomoka=10
- **Kabo ya meputso ya polelo ge molekwa a šomišitše mantšu a tlhalošo.**
 - 1–3 ya dintlha tša nnete - meputso 1
 - 4–5 ya dintlha tša nnete - meputso 2
 - 6–7 ya dintlha tša nnete - meputso 3
- **Kabo ya meputso ya polelo ge balekwa ba šomišitše mantšu a bona le ditsopolwa.**
 - Ge molekwa a tsopotše dintlha tše 6 go iša go tše 7 ka ntle le go di hlaloša, ga a fiwe meputso wa polelo.
 - Ge molekwa a tsopotše ntlha e 1 go iša go tše 5, tše pedi a di hlalošitše ka mantšu a gagwe, o fiwa meputso o tee wa polelo.

HLOKOMELA

Palo ya mantšu

- Baswai ba kgonthišiše palo ya mantšu ao a šomišitšwego.
- O se fokotše meputso ge molekwa a se a bontšha palo ya mantšu goba ge a bontšhitše palo yeo e sego ya maleba.
- Ge molekwa a fetile palo yeo e beilwego ya mantšu, bala go fihla go a mahlano fela ka godimo ga palo yeo e beilwego gomme o hlokomologe seripa seo se šetšego sa kakaretšo.

Hlokomela: Amogela dintlha ka moka tšeo di tšwago temaneng.

DITSOPOLWA		MANTŠU A TLHALOŠO	
1	Morutwana yo mongwe le yo mongwe o tsenwa ke letšhogo...	1	Barutwana o tšhošwa ke ditlhahlobo.
2	Ba bangwe ba ba le kgatelelo ya monagano gomme ba feleletša...	2	Bangwe ba palelwa ke go ngwala ka baka la kgatelelo ya monagano.
3	O ba eleditše gore barutwana ba itlwaetše go lebelela botelele bja letlakalapotšišo...	3	Morutwana a lebelele letlakalapotšišo pele a ngwala.
4	Ditaelo di swanetšwe go balwa ka hloko ntle le go no...	4	Ditaelo di balwe ka kwešišo.
5	Motho o ba le mafolofolo ge a ka thoma ka tšeo a di tsebago.	5	Thoma ka dipotšišo tšeo o di tsebago.
6	O re barutwana ba fodiše matswalo ge ba ngwala.	6	Barutwana ba se tšhoge ge ba ngwala.
7	Ba tlogele go lebelela tšeo di dirwago ke barutwana ba bangwe ka ge ba tla feleletša ba tšhoga...	7	O se lebelele tšeo di dirwago ke ba bangwe.
8	Go bohlokwa go badišiša ka kgotsofalo ge o fetša go ngwala gore o kgone go phošolla...	8	Badišiša seo o se ngwadilego.
9	Tše ka moka di dirwe motho a lebeletše nako.	9	Nako e bohlokwa go potšišo ye nngwe le ye nngwe.

PALOMOKA YA KAROLO YA B: 10

KAROLO YA C: DIBOPEGO LE MELAO YA TŠHOMIŠO YA POLELO**POTŠIŠO YA 3****Tlhahlo ya go swaya karolo ya C.**

- **Mopeleto**

- Dikarabo tša lentšu le tee di swanetše go fiwa moputso le ge mopeleto o fošagetše, ntle le ge phošo yeo e fetiša tlhalešo ya lentšu.
- Go dikarabo tša go nyaka lefoko ka botlalo, mopeleto wo o fošagetšego o swanetše go šetšwa ge e le gore phošo yeo e tšwelela ka sebopego sa polelo yeo e lekwago.
- Mo go lekwago khutsofatšo, karabo e be le maswaodikga a maleba.
- Sebopego sa mafoko se nepagale gomme se fiwe ka mafoko a a feletšego go ya le ka taelo.
- Go dipotšišo tša go kgetha karabo ya maleba, amogela tlhaka yeo e sepelelanago le karabo ya nnete LE/GOBA karabo ya go ngwalwa ka botlalo.

- 3.1 Batho bohle/ ka moka. (1)
- 3.2 “Fenya mašošo.” (1)
- 3.3
- Seswantšho.
 - Fonte ye kgolo.
 - Tlhakakgolo.
 - Mongwalo wo o kotofaditšwego.
- (TŠE PEDI fela.) (2)
- 3.4 D/Go hlohleletša bareki. (1)
- 3.5
- O boloke nako.
 - *Disiliki, dilinene* le *dikhothone* ga e di bone.
 - E seketša mollo.
- (E TEE fela.) (2)
- 3.6
- *Disiliki.*
 - *Dikhothone.*
 - *Dilinene.*
- (E TEE fela.) (1)
- 3.7
- Fonte ye kgolo e tšweletša molaetša wo mogolo/ E goga šedi.
 - Fonte ye nnyane e tlaleletša molaetša wo mogolo/ E hlatholla molaetša wa fonte ye kgolo.
- (2)

[10]

POTŠIŠO YA 4

- 4.1 “Kae?” (1)
- 4.2 Le. (1)
- 4.3
- Leswaomakalo/Leswaokgareetšo(!)
 - Lelahlelwa – mmawee!!
 - Polelommele ya bana.
 - Maswao go lebana le dihlogo tša bona.
(E TEE fela.) (1)
- 4.4 Mmawee!! (1)
- 4.5
- Pudula ya 1 ke ya go bolela.
 - Pudula ya freimi ya B ke ya lešata. (2)
- 4.6 C/ Ka gae.
- Ka ge papa a dutše sofeng gomme a bala kuranta.
 - Ka ge papa a itahletše godimo ga sofa.
(E TEE fela.) (2)
- 4.7 Letšhogo – ba tšhošwa ke gore ga se ba šome gabotse. (2)
- [10]**

POTŠIŠO YA 5

5.1	5.1.1	(a) “Tšeo ke di ngwadilego”/ “ngwadilego.” (b) “Fase.”	(2)
	5.1.2	Nkatile.	(1)
	5.1.3	Lentiri. Ka lebaka la hlogo ya n- . Modiro o wela godimo ga sedirwa. (E TEE fela.)	(2)
	5.1.4	(a) O gahlane le mathata. (b) E tla mo tseba gabotse.	(2)
	5.1.5	(a) Ka go realo mešifa ya napa ya ngangwa ke nna. (b) Ka go realo ka napa ka se ngange mešifa.	(2)
	5.1.6	Selo sa go se bolele se ka napa sa katela nna fase.	(1)
	5.1.7	(a) Moselana wa -ng o tliša lehlathifelo. (b) Moselana wa -ana o tliša nyenyefatšo.	(2)
	5.1.8	Tšona/ Bona – Go gatelela. Bona – go ema sebakeng sa leina/ sedirwa. (E TEE fela.)	(2)
5.2	5.2.1	Na le – leba la tswalano.	(2)
	5.2.2	D/ Leinaletšo – Le tšwa go lediri 'buna'.	(2)
	5.2.3	ye- lekgokaamanyihlathi. botse- leamanyihlathi.	(2) [20]

PALOMOKA YA KAROLO YA C: 40
PALOMOKA YA TLHAHLOBO: 80